

УДК 351:342.2

DOI: 10.35432/tisb342025359565

Ігор Гасюк

*д.держ.упр., професор, професор кафедри права та публічного управління
Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка
<https://orcid.org/0000-0001-6575-5680>
e-mail: ihorhasiuk@outlook.com*

Олександр Нелюб

*старший викладач кафедри управління повсякденної діяльності
Військова Академія м. Одеса
<https://orcid.org/0009-0008-8158-8059>
e-mail: odesa_naukova@ukr.net*

ЕКОНОМІЧНА АРХІТЕКТУРА ДЕРЖАВИ: КОНЦЕПЦІЇ ТА ЗМІСТ

Розуміння економічної архітектури держави та ключової ролі власності на засоби виробництва є надзвичайно важливим для аналізу її функціонування та розвитку. Економічні системи слугують основним теоретичним каркасом для організації господарської діяльності держави, який є базисом, що обумовлює специфіку облаштування системи публічного управління та взаємодії із громадянським суспільством. Власність на засоби виробництва, своєю чергою, є визначальним фактором, що обумовлює характеристики та ефективність функціонування, а відтак, фінансові та інші результати різних економічних систем, які розбудовує певна держава. Результати такої розбудови є показником ефективності і якості управлінської діяльності системи публічного управління в цілому. У статті розглянуто зміст базових концептів економічної архітектури держави: капіталізм, соціалізм, змішані економіки, комунізм, традиційна економіка.

Усі розглянуті в роботі економічні системи ґрунтуються на засобах виробництва та виробничих відносинах, а ефективність функціонування яких повною мірою обумовлена наявністю і співвідношенням форм власності, і в першу чергу на основні ресурси та засоби виробництва: приватної, державної, колективної. Встановлено, що наявність державного регулювання абсолютно не свідчить про баланс між індивідуальними правами та колективним добробутом.

Концепція приватної власності поширюється за межі матеріальних активів, охоплюючи інтелектуальну власність (таку як авторські права та патенти), що підкреслює еволюцію природи приватної власності в сучасних економіках. Власне встановлюється монополія на технології, винаходи, знання та обмежується доступ до них. Теза про те, що той, хто володіє технологіями й знаннями той володарює світом є беззаперечною.

Доводиться, що механізм держави забезпечує можливість провладним елітам застосовувати силові та правозахисні інститути (суди, правоохоронні органи, антимонопольні структури), які намагаються забезпечувати в системі ринкових відносин чесну конкуренцію, недоторканність майна, вирішення економічних спорів, що певною мірою суперечить ідеологічним концептам капіталізму, а відтак і сутності приватної власності: володіти та перемагати конкурентів у будь-який доступний спосіб, відбирати, перерозподіляти, захищати, накопичувати власність використовуючи усі доступні засоби, і в першу чергу сам механізм держави через різноманітні процедури «демократичного врядування». Переваги та недоліки кожної форми власності не є абсолютними й можуть залежати від конкретного контексту, галузі та регуляторного середовища.

Ключові слова: економіка, держава, власність, концепція.

Ihor Hasiuk

*Doctor of Sciences in Public Administration, Full Professor,
Full Professor of the Department of Law and Public Administration of
Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko
<https://orcid.org/0000-0001-6575-5680>
e-mail: ihorhasiuk@outlook.com*

Oleksandr Nelub

*Senior Lecturer at the Department of
Management of Daily Activities of Units
Military Academy (Odesa)
<https://orcid.org/0009-0008-8158-8059>
e-mail: odesa_naukova@ukr.net*

ECONOMIC ARCHITECTURE OF THE STATE: CONCEPTS AND CONTENT

Understanding the economic architecture of the state and the key role of ownership of the means of production is extremely important for analyzing its functioning and development. Economic systems serve as the main theoretical framework for the organization of economic activity of the state, which is the basis that determines the specifics of the arrangement of the system of public administration and interaction with civil society. Ownership of the means of production, in turn, is a determining factor that determines the characteristics and efficiency of functioning, and, consequently, the financial and other results of various economic systems that a particular state develops. The results of such development are an indicator of the efficiency and quality of managerial activity of the public administration system. The article considers the content of the basic concepts of the economic architecture of the state: capitalism, socialism, mixed economies, communism, traditional economy. All economic systems considered in the work are based on means of production and production relations, and the efficiency of functioning of which is fully determined by the presence and ratio of forms of ownership, and first on the main resources and means of production: private, state, collective. It has been established that the presence of state regulation does not at all indicate a balance between individual rights and collective well-being. The concept of private property extends beyond tangible assets to encompass intellectual property (such as copyrights and patents), highlighting the evolution of the nature of private property in modern economies. In fact, a monopoly on technologies, inventions, knowledge is established and access to them is restricted. The thesis that the one who owns technology and knowledge rules the world is indisputable. It is proved that the mechanism of the state provides an opportunity for pro-government elites to use power and human rights institutions (courts, law enforcement agencies, antimonopoly structures), which try to ensure fair competition, inviolability of property, settlement of economic disputes in the system of market relations, which to some extent contradicts the ideological concepts of capitalism, and therefore the essence of private property: to own and defeat competitors in any available way, to take away redistribute, protect, accumulate property using all available means, and first of all, the mechanism of the state itself through various procedures of "democratic governance". The advantages and disadvantages of each form of ownership are not absolute and may depend on the specific context, industry and regulatory environment.

Keywords: economy, state, property, concept.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Економічний устрій держави є складним та багатограним явищем, що визначається взаємодією різних економічних систем та форм власності на засоби виробництва. Капіталізм, соціалізм та змішана економіка є основними концепціями, кожна з

яких має свої характерні риси, переваги та недоліки. Форми власності, такі як приватна, державна та колективна, можуть існувати в різних комбінаціях, формуючи унікальний економічний ландшафт кожної країни. Статистичні дані свідчать про різноманітність моделей власності у світі, з домінуванням приватного сектору в багатьох країнах, але зі значною присутністю державної та колективної власності в певних галузях. Ефективність виробництва, соціальна справедливість та економічна стійкість є ключовими критеріями для порівняння різних економічних моделей, і кожна модель має свої сильні та слабкі сторони за цими критеріями. Історичні та політичні фактори відіграють вирішальну роль у формуванні форм власності в різних країнах, відображаючи їх унікальний шлях розвитку та панівній ідеології. Процеси глобалізації та стрімкі технологічні зміни продовжують впливати на еволюцію економічних систем та структур власності, створюючи нові виклики та можливості для держав у всьому світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. В усталеному, класичному розумінні капіталізм визначається як соціально-економічна система, що характеризується приватною власністю на засоби виробництва, вільними ринками та прагненням ринкових акторів до отримання прибутку. Ключовими рисами капіталізму є права приватної власності, наймана праця, конкуренція, обмежене втручання держави в економічні процеси та функціонування ринку, прагматизм учасників ринку щодо прийняття економічних рішень. Упродовж своєї історії капіталізм еволюціонував, набуваючи різних форм, таких як капіталізм вільної конкуренції, соціальний капіталізм та неолібералізм. Основними рисами капіталістичної економічної системи є приватна власність та вільні ринки, водночас ступінь і характер державного втручання в економічні процеси можуть суттєво відрізнятись в різних країнах, які розбудовують свою економіку на капіталістичних засадах. Прагнення до власної вигоди, що є наріжною ознакою капіталізму **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**, згідно з теорією, має приносити користь суспільству через механізм «невидимої руки» (як вважав Адам Сміт), проте це припущення піддається обґрунтованій критиці щодо соціальної справедливості та ринкових провалів, перманентних економічних криз **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]** інших системних проблем.

Соціалізм є економічною та політичною філософією, що виступає за суспільну власність на засоби виробництва, справедливого соціального розподілу та регульованого обміну **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. Основною відмінною рисою між капіталізмом і соціалізмом є відносини прав власності на засоби виробництва. Основні цінності соціалізму включають верховенство громади та колективізм, співпрацю та братерство, а також рівність та соціальну справедливість. Рівень доходів громадян від суспільно-корисної праці при соціалізмі обумовлений розподілом створених благ на основі особистого внеску у спільний добробут. Існує спектр соціалістичних моделей, від централізованого планового економік (як у колишньому Радянському Союзі) до ринкового соціалізму **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]** та демократичного соціалізму **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. Історично соціалізм виник як реакція на недоліки капіталізму, такі як експлуатація робітників та майнова, соціальна нерівність, кастовість **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. Концепція «суспільної власності» в соціалізмі є багатогранною, охоплюючи державну власність, колективну власність, кооперативну власність (форма колективної власності) та навіть власність працівників (що узгоджується з аспектами робітничого контролю деяких соціалістичних ідеологій). Прагнучи до соціальної рівності, впровадження соціалізму стикалося з проблемами, пов'язаними з економічною ефективністю, які проявлялись у вигляді значних недоліків в системі командно-адміністративного управління та централізованого планування розвитком економіки **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**, індивідуальними стимулами та

заохоченнями до праці [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**], роллю держави, яка проявлялась в партійному авторитаризмі, диктатурі панівної партійної еліти, репресіям з боку держави до людей з іншими світоглядними позиціями, величезним потенціалом для розвитку бюрократії та корупції в державних установах [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Наразі, у світі не існує жодної економічної системи у тому вигляді, який ми описали вище. Усі країни без виключення містять ознаки обох розглянутих нами систем, але у різних пропорціях та кількісно-якісних показниках. Такі системи-гібриди отримали абстрактну назву як «змішана економіка». Усталений погляд на зміст цього поняття визначає його як економічну систему, що поєднує елементи як капіталізму, так і соціалізму, у якій представлені приватна та державна власність, їх похідні аналоги: колективна, комунальна власність із різним ступенем державного втручання в економічні процеси [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. Також слід відзначити, що існує розповсюджена думка про те, що держава може і повинна взагалі не регулювати економіку країни, що в принципі є не можливим і по суті є далекою від економічної реальності недосяжною утопією. Симбіоз полягає в тому, що поряд із приватною власністю існує державний сектор, який через механізми демократичного врядування та інститути лобізму може цілком активно і повністю контролюватись великим промисловим і фінансовим приватним капіталом та вміщувати в себе «не надто прибуткові» з погляду приватного капіталу галузі, які фінансуються або збитки в яких компенсуються коштом державного бюджету, а отже в більшості коштом платників податків, а саме громадян. Хоча контроль за такими галузями здійснюють власники держави через механізм держави, а саме впливові політичні або фінансові актори витрати по його функціонуванню консолідовано повністю несуть платники податків. Обґрунтування доцільності існування та розбудови змішаних економік часто полягає у прагненні збалансувати переваги вільних ринків із соціальним добробутом та подолати системні недоліки ринкової економіки [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. Змішані економіки не є однорідними, а лише підкреслюють певну комбінацію і кількісно-якісну пропорцію наріжних економічних факторів, а відтак існують спроби їх класифікації. Для прикладу: скандинавська модель з потужною державою загального добробуту, німецька соціальна ринкова економіка, що намагається поєднати концепцію «вільного ринку» який був би спрямований на суспільство та реалізовував би якісну соціальну політику [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**], американська модель, яка зорієнтована на розвиток і домінування приватного сектору [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**], усе це відображає відмінності у балансі між приватним та державним секторами, що і є предметом державного регулювання. Такі поєднання різних факторів у змішаній економіці не є статичним і може еволюціонувати з часом у відповідь на економічні виклики та політичні зміни, як це видно на прикладі Великої Британії 1970-х років [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**], де криза призвела до дерегуляції та «розпорошення» власності. Це свідчить про динамічний та адаптивний характер змішаних економічних систем. Дебати навколо змішаних економік часто зосереджуються на визначенні оптимального рівня та типі і ступеню державного втручання [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**], з різними поглядами на її ефективність [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**] та соціальні результати [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Ще однією із «утопічних» економічних систем заради побудови якої було в різних країнах і у різні часи знищено мільйони людей є комунізм. Ми не будемо зупинятись на аналізі праць класиків марксизму-ленінізму та інших лише зазначимо, що комунізм визначається як соціально-економічна система, що характеризується суспільною власністю на засоби виробництва, відсутністю соціальних класів, грошей та держави [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Источник ссылки не найден.] підкреслює мету ліквідації класів через колективну власність. Історичні спроби створення комуністичних держав **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]** та їх результати призводили до розбудови тотального державного контролю за усіма сферами життя людини, створення тоталітарного режиму на чолі із партійною номенклатурою, яка у своїй природі мало чим відрізняється від представників великого приватного капіталу в ринкових економічних системах.

Наостанок зазначимо, що існує ще так звана «традиційна економіка», яка визначається як така, що базується на звичаях, традиціях та віруваннях, де економічні рішення часто зосереджені навколо сільського господарства чи полювання **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. Більшість вчених наголошують, що даний тип економічної системи характеризується наявністю значного браку економічного прогресу та дуже повільним розвитком. Прикладами сучасних традиційних економік є плем'я джарава та плем'я орібу **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**, а також інуїти **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Таким чином, проведений аналіз літературних джерел переконливо доводить актуальність дослідження основних концепцій економічної архітектури облаштування держави та публічного управління нею, а саме в частині проблематичного питання розподілу і співвідношення форм власності на засоби виробництва.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення основних положень економічної архітектури держави, що ґрунтується на концепті права власності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Будь-яка розглянута нами економічна система ґрунтується на засобах виробництва та виробничих відносинах, а ефективність функціонування якої повною мірою обумовлена наявністю і співвідношенням форм власності, і в першу чергу на основні ресурси та засоби виробництва: приватної, державної, колективної.

Приватна власність визначається як право фізичних або недержавних юридичних осіб володіти та контролювати майно, включаючи засоби виробництва **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**, а змістовний сенс її існування підкреслює її центральну роль у побудові капіталістичної економічної системи. Існують різні види приватної власності: індивідуальна власність (одноосібне володіння), партнерська власність (включаючи повне та командитне товариства) та корпоративна власність (приватні компанії, включаючи різноманітні товариства, акціонерні компанії та корпорації). Права приватної власності мають велике значення в капіталістичних економіках і саме вона є наріжним стовпом капіталізму **[Ошибка! Источник ссылки не найден., Ошибка! Источник ссылки не найден., Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Хоча у більшості країн в освітніх та ціннісних системах зазначається, що приватна власність не є абсолютною і підлягає регулюванню правовими нормами та підпорядкування її суспільним інтересам, на нашу думку, це є лише політичною пропагандою яка не дуже об'єктивно висвітлює реальний стан справ. Наявність державного регулювання абсолютно не свідчить про баланс між індивідуальними правами та колективним добробутом. Концепція приватної власності поширюється за межі матеріальних активів, охоплюючи інтелектуальну власність (таку як авторські права та патенти), що підкреслює еволюцію природи приватної власності в сучасних економіках. Власне встановлюється монополія на технології, винаходи, знання та обмежується доступ до них. Теза про те, що той, хто володіє технологіями і знаннями той володарює світом є беззаперечною.

Захист права приватної власності є надважливим інститутом, який забезпечує процвітання держави і в першу чергу владних еліт, які можуть такі права власності

встановлювати і нормативно закріплювати. Ключовим і принциповим моментом є те, що приватна власність на засоби виробництва та інші виробничі активи – землю, надра тощо є невичерпним джерелом виникнення соціальних суперечностей та потрясінь: експлуатації людини державою і більш впливовими і заможними співгромадянами, створення жорстко стратифікованого та кастового соціуму, порушення норм соціальної справедливості що призводить до мирних соціальних протестів так і до кривавих революцій, породжує силу самої влади і водночас призводить до виникнення диктатур різних видів, автократії та деспотії. Механізм держави через застосування силових інститутів (суди, правоохоронні органи, антимонопольні структури) намагаються забезпечувати в системі ринкових відносин чесну конкуренцію, недоторканність майна, вирішення економічних спорів, що певною мірою суперечить ідеологічним концептам капіталізму, а відтак і сутності приватної власності: володіти та перемагати конкурентів у будь-який доступний спосіб, відбирати, перерозподіляти, захищати, накопичувати власність використовуючи усі доступні засоби, і в першу чергу механізм держави через різноманітні процедури «демократичного врядування».

Державна власність (також відома як публічна або урядова власність) визначається як право уряду або вповноважених на це органів державної влади, територіальних громад, органів місцевого самоврядування розпоряджатись, володіти, користуватись фінансовими, матеріальними будь-якими іншими активами різноманітних державних або комунальних підприємств. Держава може володіти майном на кшталт приватного власника, але суттєва відмінність полягає в процедурах розпорядження та управління нею, розподілу прибутків від діяльності державних (комунальних) підприємств, механізмах оподаткування тощо. Існують різні форми та рівні державної власності: власність національного (федерального) уряду, власність регіонального (штатного/провінційного) уряду та власність місцевого (муніципального/комунального) уряду. Адепти соціально орієнтованої економічної системи та концепту «сильної і правової держави» наголошують, що існування державної власності необхідне для надання суспільству невіддільних (частина/ознака) від самого існування держави благ таких як: національна оборона [**Ошибка! Источник ссылки не найден.,** **Ошибка! Источник ссылки не найден.**], управління природними монополіями та сприяння розвитку стратегічних галузей в першу чергу оборонної в яку входять аерокосмічна, кораблебудівна інші галузі, а також вона необхідна для подолання недоліків економічних систем побудованих на концепті «вільного ринку» [**Ошибка! Источник ссылки не найден.,** **Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. Державна власність може слугувати різним цілям, і на відміну від розповсюдженої думки, що держава не може бути ефективним власником, є безліч прикладів коли держава, як власник вживає ефективних заходів для максимізації прибутку своїх підприємств, і коштом них ефективно вирішує низку соціальних задач, таких як підтримка зайнятості [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**], соціальне забезпечення та допомога громадянам, розвиток критичної інфраструктури тощо. Ефективність державних підприємств є предметом нескінченних дискусій, хоча все залежить від професійності та політичної заангажованості уряду і провладних еліт і завдань які вони перед собою ставлять. Беззаперечним є факт, що для державної власності потенційними перевагами є можливість стабільного її розвитку та довгострокового планування [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**] хоча і на фоні бюрократії та бюрократичних перепон щодо впровадження інновацій [**Ошибка! Источник ссылки не найден.,** **Ошибка! Источник ссылки не найден.,** **Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Колективна власність визначається як спільне володіння майном або засобами виробництва групою осіб [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. Існують різні форми колективної власності: кооперативна власність на підприємства, що належать та

управляються їх членами, комунальна власність, як власність усіх членів громади [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**] та спільна власність працівників, яка набуває великої популярності у світі, адже забезпечує володіння компанією або підприємством її працівниками [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. Основні принципи та потенційні переваги колективної власності включають можливість здійснення якісного демократичного контролю за нею [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**], спільні вигоди, підвищену мотивацію до праці, участь працівників в управлінні нею. Моделі колективної власності можуть суттєво відрізнятися за структурами управління та ступенем контролю окремих осіб (адміністрації) над групою осіб (працівниками) [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. Хоча колективна власність сприяє рівності та соціальній згуртованості, на думку деяких дослідників можуть виникати проблеми, пов'язані з процесами прийняття рішень, потенційними проблемами недобросовісних працівників та доступом до капіталу [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. Усі вищезначені проблеми притаманні усім формам власності без виключення, але які водночас не дають стільки переваг як колективна форма.

Переваги змішаних економік полягають у спробах балансування ефективності коштом максимального заохочення до праці населення та його соціального добробуту, а також забезпечення економічної гнучкості та стійкості держави зі збереженням вагомих важелів впливу національних та економічних еліт на громадян країни. Потенційними викликами усе ж таки залишається пошук оптимального балансу між формами власності на засоби виробництва, ризик захоплення та узурпація механізму держави як регулятора економічних відносин в країні та постійна можливість конфлікту цілей та боротьба між економічними акторами.

Переваги та недоліки кожної форми власності не є абсолютними і можуть залежати від конкретного контексту, галузі та регуляторного середовища. Оптимальне поєднання форм власності для економічного розвитку держави, ймовірно, є контекстозалежним і може вимагати постійних коригувань на основі мінливих економічних та соціальних пріоритетів, технологічного прогресу та глобальних економічних тенденцій.

Капіталізм часто асоціюється з вищою ефективністю завдяки конкуренції та стимулам до отримання прибутку, що приводить учених та економістів практиків до висновку, що як правило, за такої економічної системи суспільство в цілому виробляє більше національного багатства. Соціалізм навпаки асоціюється з проблемами виробничої та адміністративної ефективності через брак конкуренції та централізоване планування. Змішані економіки прагнуть збалансувати ефективність виробництва з соціальними цілями за допомогою поєднання ринкових механізмів та державного регулювання. Соціалізм концептуально постулює соціальну справедливість та прагне до більш справедливого розподілу багатства та ресурсів. Капіталізм призводить до значної нерівності доходів населення. Змішані економіки часто включають системи соціального захисту та державного регулювання для пом'якшення наслідків соціальної нерівності. Наразі активно обговорюють проблеми економічної стійкості капіталізму через його акцент на економічному зростанні та споживанні коштом максимального використання ресурсного потенціалу та експлуатації навколишнього середовища. Соціалістичні моделі більш лояльні до досягнення соціальних та екологічних цілей і не ставлять в пріоритет економічне зростання країни. Завжди існує невирішене сперечання між економічною ефективністю та соціальною справедливістю, яке породжує низку викликів та загроз, які є різними за своєю силою в різних економічних моделях. Чистий капіталізм, як правило є більш економічно ефективним, але потенційно менш соціально справедливим, тоді як чистий соціалізм забезпечує більшу соціальну справедливість, але продукує численні проблеми економічної ефективності коштом більшої зорієнтованості на людину та зменшення на неї економічного тиску та створення таких умов життя, які примушують до постійної та виснажливої праці. Змішані економіки намагаються вирішити це

сперечання та віднайти баланс, що також породжує різноманітні зони соціальної та економічної турбулентності. Концепція «економічної стійкості» все частіше визнається як важливий критерій для оцінки економічних моделей, охоплюючи не лише економічну життєздатність, але й соціальний та екологічний добробут, що відображає перехід до більш цілісної оцінки економічної діяльності держави.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Розуміючи сутність основних економічних принципів функціонування держави та схарактеризувавши зміст основних моделей економічного устрою держави, які не віддільні від категорії «власність» та усього можливого різноманіття її форм ми можемо стверджувати, що економічний захист державою своїх громадян, який побудований на принципах економічних моделей, які відповідають інтересам більшості є не більше ніж бажаний стан, якого прагнуть досягнути. Але внаслідок наявності нерозв'язуваних суперечностей, які утворюють економічну реальність та формують виробничі відносини, таке досягнення є вельми проблематичним. Теза, яку намагаються донести до громадськості про те, що держава спроможна подбати про добробут кожного свого громадянина є не більше ніж політичне гасло, яке використовується акторами великої політичної гри і які є реальними власниками держави та засобів виробництва. Зростання добробуту громадян дуже часто є «побічним ефектом» економічної діяльності держави не залежно від економічного устрою або моделі яку вона розбудовує, адже основним пріоритетом є процвітання самої держави, а відтак тих верств суспільства, які є її реальними власниками, що контролюють більшість її матеріальних та фінансових ресурсів. Як свідчить історична практика та сучасна реальність більша частина учасників економічних процесів є ресурсом, який необхідно утримувати шляхом виділення йому меншої частки створених суспільних благ, адже це необхідно для реалізації завдань і економічних цілей самої держави та національних еліт. Захист інтересів держави та національних еліт якими вона і була створена тисячі років тому залишається в пріоритеті і сьогодні. В історичному дискурсі яскраво підтверджено, що якщо буде можливість відсторонити людський ресурс від процесу виробництва і замінити його більш досконалішими і продуктивними машинними формами це буде зроблено без вагань. Як наслідок, проблеми виживання і фізичного існування людини стануть лише проблемою самої людини та перейдуть із площини державних до приватних проблем, які людина буде змушена розв'язувати самостійно або в кращому випадку за допомогою громадянського суспільства, місцевих громад тощо. Власне такі загрози існують для кожної країни світу, адже економічне процвітання громадян це завдання самих громадян, які мають довести свою потрібність державі, працедавцеві, власнику засобів виробництва, вибороти собі місце під сонцем в жорсткій конкуренції на ринку праці, подекуди порушуючи при цьому елементарні норми соціальної поведінки, моралі та соціальної справедливості.

Список використаних джерел

1. Ausman, J. I. What happened to USA health care on the way to socialism? *Surgical Neurology International*, 2018, 9(1), 196. DOI: https://doi.org/10.4103/SNI.SNI_274_18
2. Basics of Forming and Maintaining Cooperatives in Maryland | The Maryland People's Law Library. URL: <https://www.peoples-law.org/basics-forming-and-maintaining-cooperatives-maryland>
3. Chen, R., El Ghouli, S., Guedhami, O., Kwok, C. C. Y., & Nash, R. International evidence on state ownership and trade credit: Opportunities and motivations. *Journal of International Business Studies*, 2021, 52(6), 1121. DOI: <https://doi.org/10.1057/S41267-021-00406-5>
4. Collective ownership - Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Collective_ownership
5. Collective ownership: Understanding Shared Property in Command Economies - FasterCapital. URL: <https://fastercapital.com/content/Collective-ownership--Understanding-Shared-Property-in-Command-Economies.html>

6. Communism in the 19 th and 20 th Centuries: A History. Center for American Civics. URL: <https://www.loc.gov/exhibits/archives/intn.html#secr>
7. Defining Capitalism, Communism, Fascism, Socialism. URL: https://www.webpages.uidaho.edu/engl_258/lecture%20notes/capitalism%20etc%20defined.htm
8. EconEdLink - Traditional Economies and the Inuit. URL: <https://econedlink.org/resources/traditional-economies-and-the-inuit/>
9. Explaining Socialism: Principles and Varieties – Humanity on Trial. URL: <https://humanityontrial.com/power-and-inequality/economics-and-economic-systems/socialism-principles/>
10. How Economies Can Be Organized: An Overview of Economic Systems – Principles of Economics. URL: <https://pressbooks-dev.oer.hawaii.edu/principlesofeconomics/chapter/1-4-how-economies-can-be-organized-an-overview-of-economic-systems/>
11. Introduction to Property Law: Understanding the Basics. URL: <https://online.law.pitt.edu/blog/introduction-to-property-law-understanding-the-basics>
12. Markets versus Socialism. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/ERP-2019/pdf/ERP-2019-chapter8.pdf>
14. Mixed Economic System: Characteristics, Examples, Pros & Cons. (n.d.). URL: <https://www.investopedia.com/terms/m/mixed-economic-system.asp>
15. Mixed Economy - (Principles of Macroeconomics) - Vocab, Definition, Explanations | Fiveable | Fiveable. URL: <https://library.fiveable.me/key-terms/principles-macroeconomics/mixed-economy>
16. Scott, B. R. The Political Economy of Capitalism. 2006. URL: <https://www.hbs.edu/ris/Publication%20Files/07-037.pdf>
17. The Advantages Of State Ownership - FasterCapital. URL: <https://fastercapital.com/topics/the-advantages-of-state-ownership.html>
18. The Council of Economic Advisers, The Opportunity Costs of Socialism. 2018. URL: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2018/10/The-Opportunity-Costs-of-Socialism.pdf>
19. The Role of State Ownership: Overview of State-Owned Entities in the Global Economy - Roosevelt Institute. URL: <https://rooseveltinstitute.org/publications/the-role-of-state-ownership/>
20. Theory of Capitalism | The Center on Capitalism and Society. URL: <https://capitalism.columbia.edu/content/theory-capitalism>
21. Types of socialism - Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Types_of_socialism
22. Verkuyten, M. (2024). “Ours”: Understanding Collective Psychological Ownership. Journal of Psychology. DOI: <https://doi.org/10.1080/00223980.2024.2414286>
23. What Happened to the Mixed Economy? - Econlib. URL: <https://www.econlib.org/what-happened-to-the-mixed-economy-2/>
24. What is a traditional economy? | Characteristics, Advantages, Example. URL: <https://www.carboncollective.co/sustainable-investing/traditional-economy>
25. What Is Capitalism? URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/Series/Back-to-Basics/Capitalism>
26. What Is Communism? Definition and History. URL: <https://www.investopedia.com/terms/c/communism.asp>
27. Базилевич, В. Д., Попов, В. М., Базилевич, К. С., & Гражевська, Н. І. Економічна теорія: Політекономія (6th-e ed.). 2007. Знання-Прес.
28. Державна власність | Фармацевтична енциклопедія. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/2458/derzhavna-vlasnist>
29. Державна власність — Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%88

С

30. Державна власність — Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-26123>
31. Державне регулювання економіки — Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-26151>
32. Змішана економіка — Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%BC%D1%96%D1%88%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0>
33. Основні принципи формування і реалізації економічної політики — ee - e-Pidruchniki.com. URL: <https://e-pidruchniki.com/content/osnovni-pryntsyipy-formuvannya-i-realizatsiyi-ekonomichnoyi-polityky.html>
34. Федоренко, В. Г. Політична економія (1st-e ed.). 2008. Алерта.
35. Форма власності — Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0_%D0%B2%D0%B%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96

References

1. Ausman J. I. (2018) What happened to USA health care on the way to socialism? *Surgical Neurology International*. 9(1), 196. DOI: https://doi.org/10.4103/SNI.SNI_274_18 [in English].
2. Basics of Forming and Maintaining Cooperatives in Maryland (n.d.) The Maryland People's Law Library. Retrieved from <https://www.peoples-law.org/basics-forming-and-maintaining-cooperatives-maryland> [in English].
3. Chen R., El Ghouli S., Guedhami O., Kwok C. C. Y., & Nash R. (2021) International evidence on state ownership and trade credit: Opportunities and motivations. *Journal of International Business Studies*. 52(6), 1121. DOI: <https://doi.org/10.1057/S41267-021-00406-5> [in English].
4. Collective ownership (n.d.) Wikipedia. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Collective_ownership [in English].
5. Collective ownership: Understanding Shared Property in Command Economies (n.d.) FasterCapital. Retrieved from <https://fastercapital.com/content/Collective-ownership--Understanding-Shared-Property-in-Command-Economies.html> [in English].
6. Communism in the 19th and 20th Centuries: A History (n.d.) Center for American Civics. Retrieved from <https://www.loc.gov/exhibits/archives/intn.html#secr> [in English].
7. Defining Capitalism, Communism, Fascism, Socialism (n.d.) Retrieved from https://www.webpages.uidaho.edu/engl_258/lecture%20notes/capitalism%20etc%20defined.htm [in English].
8. EconEdLink - Traditional Economies and the Inuit (n.d.) EconEdLink. Retrieved from <https://econedlink.org/resources/traditional-economies-and-the-inuit/> [in English].
9. Explaining Socialism: Principles and Varieties (n.d.) Humanity on Trial. Retrieved from <https://humanityontrial.com/power-and-inequality/economics-and-economic-systems/socialism-principles/> [in English].
10. How Economies Can Be Organized: An Overview of Economic Systems (n.d.) Principles of Economics. Retrieved from <https://pressbooks-dev.oer.hawaii.edu/principlesofeconomics/chapter/1-4-how-economies-can-be-organized-an-overview-of-economic-systems/> [in English].
11. Introduction to Property Law: Understanding the Basics (n.d.) Retrieved from <https://online.law.pitt.edu/blog/introduction-to-property-law-understanding-the-basics> [in English].
12. Markets versus Socialism (2019) The Council of Economic Advisers. Retrieved from <https://www.govinfo.gov/content/pkg/ERP-2019/pdf/ERP-2019-chapter8.pdf> [in English].
13. Mixed Economic System: Characteristics, Examples, Pros & Cons (n.d.) Investopedia. Retrieved from <https://www.investopedia.com/terms/m/mixed-economic-system.asp> [in English].

14. Mixed Economy - (Principles of Macroeconomics) - Vocab, Definition, Explanations (n.d.) Fiveable. Retrieved from <https://library.fiveable.me/key-terms/principles-macroeconomics/mixed-economy> [in English].
15. Scott B. R. (2006) The Political Economy of Capitalism. Harvard Business School. Retrieved from <https://www.hbs.edu/ris/Publication%20Files/07-037.pdf> [in English].
16. The Advantages Of State Ownership (n.d.) FasterCapital. Retrieved from <https://fastercapital.com/topics/the-advantages-of-state-ownership.html> [in English].
17. The Council of Economic Advisers (2018) The Opportunity Costs of Socialism. Retrieved from <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2018/10/The-Opportunity-Costs-of-Socialism.pdf> [in English].
18. The Role of State Ownership: Overview of State-Owned Entities in the Global Economy (n.d.) Roosevelt Institute. Retrieved from <https://rooseveltinstitute.org/publications/the-role-of-state-ownership/> [in English].
19. Theory of Capitalism (n.d.) The Center on Capitalism and Society. Retrieved from <https://capitalism.columbia.edu/content/theory-capitalism> [in English].
20. Types of socialism (n.d.) Wikipedia. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Types_of_socialism [in English].
21. Verkuyten M. (2024) "Ours": Understanding Collective Psychological Ownership. Journal of Psychology. DOI: <https://doi.org/10.1080/00223980.2024.2414286> [in English].
22. What Happened to the Mixed Economy? (n.d.) Econlib. Retrieved from <https://www.econlib.org/what-happened-to-the-mixed-economy-2/> [in English].
23. What is a traditional economy? | Characteristics, Advantages, Example (n.d.) Carbon Collective. Retrieved from <https://www.carboncollective.co/sustainable-investing/traditional-economy> [in English].
24. What Is Capitalism? (n.d.) International Monetary Fund. Retrieved from <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/Series/Back-to-Basics/Capitalism> [in English].
25. What Is Communism? Definition and History (n.d.) Investopedia. Retrieved from <https://www.investopedia.com/terms/c/communism.asp> [in English].
26. Bazylevych V. D., Popov V. M., Bazylevych K. S., & Hrazhevskya N. I. (2007) Ekonomichna teoriia: Politekonomiia. [Economic Theory: Political Economy]. Znannia-Pres. [in Ukrainian].
27. Derzhavna vlasnist (n.d.) [State ownership] Farmatsevychna entsyklopediia. Retrieved from <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/2458/derzhavna-vlasnist> [in Ukrainian].
28. Derzhavna vlasnist (n.d.) [State ownership] Wikipedia. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Державна_власність [in Ukrainian].
29. Derzhavna vlasnist (n.d.) [State ownership] Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy. Retrieved from <https://esu.com.ua/article-26123> [in Ukrainian].
30. Derzhavne rehuliuвання ekonomiky (n.d.) [State regulation of the economy] Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy. Retrieved from <https://esu.com.ua/article-26151> [in Ukrainian].
31. Zmishana ekonomika (n.d.) [Mixed economy] Wikipedia. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Змішана_еконіміка [in Ukrainian].
32. Osnovni pryntsyipy formuvannya i realizatsii ekonomichnoi polityky (n.d.) [Basic principles of formation and implementation of economic policy] e-Pidruchniki. Retrieved from <https://e-pidruchniki.com/content/osnovni-pryntsyipy-formuvannya-i-realizatsiyi-ekonomichnoyi-polityky.html> [in Ukrainian].
33. Fedorenko V. H. (2008) Politychna ekonomiia. [Political Economy]. Alerta. [in Ukrainian].
34. Forma vlasnosti (n.d.) [Form of ownership] Wikipedia. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Форма_власності [in Ukrainian].